Б 1929/1

С. ПИЛИПЕНКО

Гайки

в-во
УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК

Друкарня
Робітнич. Кооп. Вид-ва
„Український Робітник"
Харків

Укрголовліт № 1911. *Зам. № 3142.* *Тираж 5000 при*

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖ. БІБЛІОТЕКА
ім. В. Г. Короленка

СТАРА БАЙКІВНИЦЯ

Побачиш байківницю,
Ти не кажи — дурниця,
Бо пригадай, мій любий,
Як кажуть старі люди:
— «Співай пісень!» —
«Не вмію!»
— «Кажи байки!» —
«Не смію!»
Чого ж то воно так
Прикинувся той ляк?

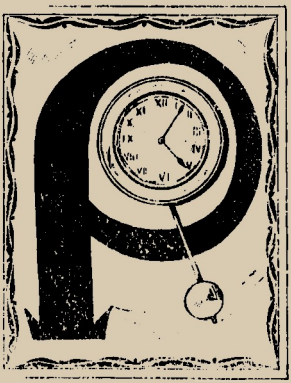

ВАГАДЛО

ипить пружина дзига
рева
— «Як вітер рухає
дерева
Так верну я вагадла
вправо
А потім знов штовхаю
вліво »
Колесико зпід вала:
— Ось управо!
А друге вперекір, накриво:
— Ось уліво!
І почали навперейми
Давать вагадлу штовхуни:
Туди-сюди,
Сюди-туди!
Туди-сюди,
Сюди-туди!
А вдержати вагадло їм несила,
Бо тяжить воно вниз,
Язиком довгим хилитає сміло
Колесикам на злість:
Сюди-туди,
Наниз, брати!

Туди-сюди,
Наниз, брати!

* * *

Вагадло життьове штовхають
Вправо, вліво, —
Та все без діла,
Бо тяжить воно скрізь —
На комунізм.

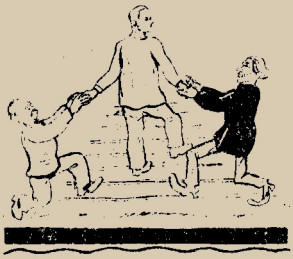

ЧУДОВА СКРИПКА

В музики скрипочка
була
Коли він спроквола
По неї смиком поведе
Вона задеренчить,
Немов бджола
Гуде,
Як колесо рипить,
Реве.

Колись, чи мимохіть, чи вмисне,
А саме як — незвісно,
Але хтось сів
І на тріски ту скрипку потрощи
Схопивсь за голову музика:
— «Оце настачив лиха!
Ну що його робити?
Трісок цих не стулити,
Хоч зараз викидай»...
— «Еге, стривай!» —
Спинила жінка харпака:
— «Біда ще може й не така.
Вдягай-но ти жупана,
Бери п'ять злотих на ралець
Та чимчикуй до того пана,

Що в місті десь майстерню має:
Він, певно, добрий фахівець
І щось тобі порає».
Музика повагавсь, потилицю почухав,
Але послухав.
Приніс.
Музичний майстер подививсь
І каже, втявши діло:
— «Гаразд! Приходь, лишень, в неділю.
Ще буде скрипка жити, —
Нехай той ґевал не радіє,
Що, певно, мав лиху надію
Тебе без неї залишити».
Приходе у неділю знову, —
А скрипка вже й готова.
— «А ну, лишень, заграй!
Та тільки знай:
Не сіпай смиком, наче батогом
По спині, по воловій, —
Натискуй повагом,
Поволі».
Бере музика
Ту скрипочку і смика,
Та як заграв, —
Немов хто скрипку підміняв:
Де хиже ділося гудіння,
Настирливе, бридке рипіння?
Чудовий срібний згук
Бренить зпід його рук,
Сміється, ластиться, чарує,
Ридає, стогне і сумує,

Безмежне чується весілля,
Журлива пронесеться хвиля —
Все скрипка грає-вигравае,
Немов би то жива співає.
— «Та що це ти зробив з того
отрібку?»
— «Як що? Ти ж бачиш — скрипку.
Напасник твій, замісто шкоди,
Зненацька став тобі в пригоді:
Пощілені платівочки бренять,
Їх треба тільки постулять —
І з тих окремих голосів
Полине пісенька без слів».

* * *

Біда і нашій скрипці,
Та поштукуєм — не журіться!
Буде в федеративній лад
Без жодних вад.

ЖІНКА Й ПАВУК

Ужінки в хаті мухи завелись.
Нема від мух покою:
Все лізуть в очі, рот і ніс
Гудуть
І спати не дають.
Ну, що робить з такою
Нахабною юрбою?
Благає жінка павука:
— «Павуче, любий орате,
У тебе вдача вояка —
Повичисть мені хату».
— «Гаразд!» — сказав павук
І вмить
Ловить
В мережу - павутину
Почав всіх мух
У жінчиній хатині.
Невдовзі й дух
Навратливої зграї зник
Повік.
Тоді ганчіркою з кутка
Почала жінка вимітать

Гладкого павука.
— «За що? Стривай»...
— «Мовчи-но, кате,
Та тікай
І не погань вже хати».

* * *

Концесії, мій друже,
На це подібні дуже.
Хто ж буде жінка й мухи
Пізнаєш без науки.
А скажеш, що нема подяки павукові
Брехня! Адже гладкий він і на волі.

МЕТЕЛИК І ГУСЕНЬ

Метелик - вродник залетів в садочок
Поласувати медом всмак
На липових квітках,
А на листочках
Гусень плазувала
І жерла їх помалу,
Перетворяючи на сито.
Метелик гордовито
Очима скинув
І всміхнувся:
— «Тю, почвари! Мов гадюки...
Я збувся б
Розуму з розпуки,
Коли б хоч трохи був подібний
До цих тварин, нарід нездібний
До вищого життя,
До почувань вознеслих,
До прагнення буття
На взірець сил небесних.
Геть звідсіля що-сили,
Щоб не вкаляти крила
Такі чудові,
Прозорі, гарні, кольорові»...

— «Гаразд!» — метелику перепинила
Їдна слухачка:
— «Ти — вродник, я — брудначка.
Але чи ти забувся,
Що в шкіру отаку
Погану і гидку
І ти колись горнувся?
Тепер спанів та задаваться, —
Немов в тобі не наша праця?
То що ж? Пишайсь на славу,
А я помалу
В собі знов сили творчої зберу
І віри йму,
Що прийде час,
Коли вже нас
Метелики облишать зневажати
І, стрінувши, нам скажуть: мати!»

* * *

Інтеліґенте! Чуєш?

ДВА КОНІ

Два коні везли віз на кручу
Вантажений, важкий, рипучий.
Один — баский, крижастий,
Другий — кволий,
І дужому говорить:
«Ну, як тебе не клясти?
За тобою
Я поспішати завжди мушу,
Й візник мене нещадно пужить.
Від тебе маю гніт і батоги,
Не хочу більш в супрязі йти
І працювати тут надміру».
Озвавсь візник до коней:
— «Вірю,
Що кволий
Батогів у мене більш приймає,
Та воза другого я де придбаю?»

* * *

В супрязі ходять люди і народи,
І тяжко слабшому, і шкода,

І поки-що не сила
Зробити так,
Щоб всі свій віз возили
І мали спільний шлях.

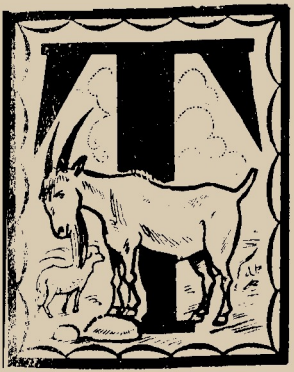

ЦАПИЩЕ

Такий собі адміністратор,
В овечій череді був десь
Там голова —
Цапище бородатий.
Усе гаразд, за все він
дбав.
Одна біда,
Що по-овечому —
ні слова.
Чи то не вмів.
Чи не хотів,
Чи ще яка була основа —
Не знати нам.
Та це, мовляли, ще півлиха, —
Ну, хай би там! —
Коли б не іншим дихав
Цапище овечкам:
Овечка:
«Ме-е!»
Цапище:
«Не-е!
Учіться всі ви у мене,
За мною промовляйте чисто,
Бодай не були шовіністи».

* * *

Чи цап отой іще живе,
Чи головує там — не знаю,
Та тільки де-інде, чуваю,
Таких цапів до біса є.

ГРАМОФОН

еве та стогне Дніпр широкий» —
У грамофоні хор співа.
— «Живу на світі сорок років,
Такого співу не чував.
Оце краса! Оце машина!» —
Каленик каже до дружини:
— «Крутни та слухай
На всі вуха
Сьогодні й завтра й безупинно.
І хліба не давай
І грошей він не просить:
Крутни, кажу, і край —
І хор вже стоголосий.
Такого, мабуть, і живого
Ніде нема».
Але Каленику дружина
Остуди завдала:
— «Овва!
Держи-но

Мойого хвалька!
Співа твій грамофон чудово,
Та з голосу чужого,
А свого —
Ні стілька».

* * *

І серед нас бувають грамофони:
Послухати — чудово,
Та з голосу чужого,
А свій — як на припоні.

ЩАСТЯ

До мудреця джиґун підходить
І з посмішкою мовить:
— «Ти знаєш все,
Вельмишановний,
І, безумовно,
Навчиш мене,
Як щастя людського дізнати
І шлях до нього натрапляти.
Скажи, чекаю нетерпляче!»
— «Гаразд!
Навчу, юначе,
І покажу дорогу!
Ось слухай-но:
Забгати
Для цього треба ногу
В тісний,
Вузенький черевик,
Попоходить
Що-мога
І скинути по деякій годині —

Щасливий будеш чоловік
Ти тої же хвилини».

* * *

А що б мудрець тоді сказав,
Коли б хтось інший поспитав?

ОБРАЗА

абрався знов, немов
свиня,
Та й бреше, як
собака!
Нещасна доленька
моя:
Не жити — тільки
плакать!»

* * *

Свиня з калюжі:
— «Ой, брехня!
Пощо мене паплюжить?
Багно, помиї люблю я,
А самогон —
Байдуже!»

* * *

Образа взяла і Сірка:
— «Складаєш, жінко, байку —
Собака гавка, та гірка
Нам чоловіча лайка».

* * *

Поклала жінка мужика,
Замислилась одразу:
Чого скотині отака
Здавалася — образа?

ПИВО

Броварник молоденьке пиво
Мав на броварні у барилі.
Шумує пиво і буркоче —
На волю хоче,
Угору днище випинає,
Бо вщерть налляте, аж до краю.
— «Ти чуєш, як воно булькоче?»
Броварника упереджають
Дотепні люди:
— «Потрібно затичку відбити
І трохи пива відточити,
Бо лихо буде».
— «Дарма, ущухне незабаром!
Чого там клопотатись даром?
Барило й затичка дубові,
Тому й ніколи»...
Трісь!
Броварнику! Дивись:
Нема барила,
Нема вже й пива.

* * *

Не треба, мабуть, і казати,
Кого до пива порівняти
Терпець невдовзі увірветься,
Барило панське розірветься
І на ввесь світ
Інтернаціональний гімн
Побідно загремить.

ОЛІЙНИЦЯ

а пасіці гуде:
Рій молодий нову
державу ладить.
— «Хай влада рад
буде!
Водноголос за ради!»
Бренять робітники з
бджолиного заводу.
А трутні: «Згода!
Згода!

Та голос там —
нам,
Бджолиним буржуям.
Братерство хай живе, і рівність, і свобода!»
Почув це пасічник, нівроку...
Олійницю бере широку,
Налляв води
І бджолам молодим:
— «Дивіться!
Водиця —
Вниз,
Олія — до вінця.
Оцей «демократизм»
Буржуям до лиця».

* * *

Буржуйськую олію «демократи»
Все пнуть у наші ради.
Та як не калатати —
Компартія на варті
І бачить панські карти —
Даремна гра!
З водою не змішати.

НАРАДА РАКІВ

Дбайливий дідько Водяник
Покликав раків на нараду
І каже так до них:
— «В ставочку є карасики і щуки.
Ось дайте-но пораду,
Щоб у моїй державі
Карасики не знали
Муки,
І щуки
Щоб не були в неславі».
Поснідавши як слід,
Взялися раки сміло,
Щоб до-обід
Це покінчити діло,
Гаразд розплутать справу
І врятувать державу
Від сварок повсякчасних
Між щукою лихою
Й карасиком нещасним.
Гадали-міркували,

Крутили головою —
Щось не виходе діло.
— «От-то рахуба!
Немов би задубіло».
Найстарший мовив рак
І закопилив губу:
— «Коли вже так,—
Ось я пораю:
Ми пообідаємо
Вмить,
Та ще зберемось
Без обави
Порозсудить
І довести до краю
Прекапосні ці справи».
Оцю промову слуха
Стара досвідчена ропуха
І міркує:
— «Дурний ти. раче,—
Як я чую:
Ну де ж ти бачив,
Щоб сполучали в купу
Карасика і щуку?
Щоб не було в ставочку звади
Й карасики водились рясно
Та не приймали більше муки,
Порада
Ясна —
Повикидать всі щуки».

* * *

От-так колись селянам
Давали землю й волю,
Аж доки радовлада
Панів усіх — мітлою.

ЧАБАНЕНКО

А о батька на толоку
Того-сього потроху
Приніс поснідати Іван,
Маленький чабаненко
Попив і попоїв старий
чабан
Охляв хутенько,
Куняв, куняв — та
й хропака задав

Ось нищечком Іван ґирлиґу взяв,
Повісив торбу через плечі
І міркує: — «Час настав
Тепер мені чабанувати.
Ось бережися, гурт овечий!
Щоб не займати
Мені засіяного поля,
Бо так смикну,
Що ну!»
Між тим, овечкам — воля.
І бачить чабаненко,
Що вже давненько
В зеленім житі самопаски
Один баран
Годується смачненько.

— «Чекай, заждеш ти ласки!»
Кричить Іван,
Бігцем перестріває
І в барана ґирлиґою шпурляє.
Але баран
Опуцька не злякався:
Буцька як дав,
Аж мій Іван
Додолу впав
І юшкою заллявся.
Від галасу прокинувся чабан
І каже синові малому:
— «А що, набив оскому?
Ось не дивись лишень високо,
Бо запорошиш злегка око».

* * *

Оцю пораду дати
Ще де-кому кортить,
Та треба помовчати,
Щоб ґулі не набить.

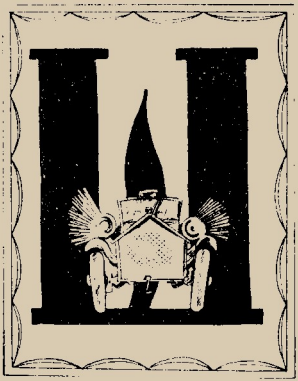

ЛИХТАРІ

Шофер кружляв біля
машини
Мастив мотор, лагодив
шини
Узяв води, налив бен-
зини —
На добру путь!
Підойму круть —
Машина мчить,
У даль несе,
Курить
Шосе —
Аж до зорі...
Надвечір думка — лихтарі?
А-яй, забув!
Де розум був?
На рівчака
Геть сторчака...

* * *

Пролетарі!
Нам комуністи — лихтарі.

ОТАРА

а взмор'ї паслася
отара.
Баран, як личить, на
чолі.—
Куди баран,
Туди й усі.
Аж ось гуркоче
хмара
І знявсь лихий північ-
ний вітер бора.

На суходолі —
Ламає ліс,
Трощить.
І шум, і свист,
Усе біжить.
На морі —
Пінлива хвиля хвилю доганяє
І бризки сипле градом...
До вітру повернувшись задом
У купу збилися овечки,
Мемечуть,
Передні задніх натискають,
В нестямі сунуть одні одних
Прямісінько в морську безодню.

І лава там за лавою щезає,
Зірвавшись стрімголів із кручі...
А де ж баран? Де той, що учить?
Тепер іззаду сам один,
І задом теж до вітру він,
І вітер теж його погнав
І вмить з отарою змішав.

* * *

Ми — люди — не овечки
І розум більший маєм,
Проте, бувають речі
Не кращі, як з бараном.

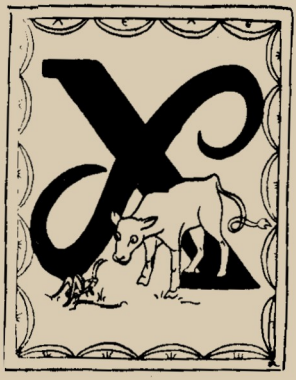

ТЕЛЯ

Хвоста задравши вгору
І вихиливши спину,
Ганя теля по двору,
Дуріє без упину.
Коли це із-під ніг
Зненацька коник —
Плиг!
Одразу на три кроки
Він одлетів
І десь в траві високій,
Сховавшись, сів.
— «Оце так-та-ак!»
Телятко здивувалось:
«Це стрибунець — мастак.
Коли б набралось
В моїх ногах
Остільки сили, як у нього,
Я плигонув би аж до гаю того,
Що ген-ген росте,
Де череду пасе
Старий пастух,
Та серед неї — бух!
От-то б перелякались всі корови
Та наш бугай здоровий!

Всі б казали: — «Телятко-молодець,
Над стрибунцями стрибунець».
Ой, дайте ж мені ноги
Такі, небесні боги,
Як в того коника навміць!»
Теля навколішки — беркиць!
І ну прохати,
Канючити, благати
Так невідмовно бога
(Скотинячого, певно),
Що він дурні вимоги
І ті благання ревні
Небавом задовольнив.
(Мабуть, не вольний
І бог скотинячий від шалу,
Що хутко так вблагало).
Зробились ноженятка
Такі міцні в телятка,
Немов би скуті з криці.
Воно і не бариться:
І вгору вмить
Теля летить,
А звідти знов
На землю — бов!
Аж горобці,
Почувши лясь,
У розліт враз.
Вже згодом полохливо
Пороздивитись диво
Помалу позлітали
І так зацвірінчали,

Побачивши млинця
Замісто горобця:
— «Гай-гай! Погана штука!
От-то ж тобі наука:
Щоб високо стрибати
Ще треба крила мати».

* * *

А я скажу від себе:
Мабуть і розум треба
Не стільки, як в теляті,
Було б чого стрибати.

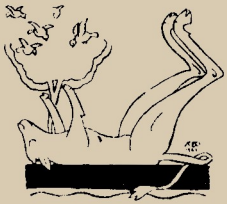

ШКАПИНА Й ОВЕС

Орати під овес зібрався
незаможник.
Шкапина злюща рже
вороже:
— «Голодна я попруся?
Коли кишки порожні?
А дзусеньки! А дзу-
ськи!
Раніше нагодуй,
Вівса дай шаньку,
Тоді вже я піду
На лан твій».
— «Та де ж його візьму я?»
Господар репетує:
— «В коморі зо три пуди.
З'їси — і край.
Лягай та помирай,
Бо й сіяти вже нічим буде».
Шкапина форкає, не слуха:
— «Давай вівса хоч хунтів п'ять,
Бо не піду горать».
— «Дурна, шкапухо!
З них двадцять вродить.
Живися поки сіном.

Для тебе ж ця робота.
Ґолодні зараз всі ми».
— «Давай вівса та й годі!
Не чув хіба ізроду:
Як хочеш праці мати,
Так треба годувати»...
Розсердився господар:
— «Ще й інша ходить чутка:
Раніше попрацюй,—
Тоді зубами хрумкай».

* * *

От загадка нам, братця:
Що вперед — страва? — праця?
Згадаймо і руїну,
Що була в радкраїні.

МАНДАТ

Хай люди вибачать на слові:
Мандат ослові
Хтось велетенський видав...
Старшинського набравши виду
Зчинив осел такий гармидер,
Що звірям всім забило баки:
—„Горлати вміє так не всякий!
Оце розумний голова,
Над старшинами старшина!»
І з того переляку
Лакузи, звісно, завелись:
Котрий ослу копита лиже,
Котрий цілує хвіст,
Ганяє мухи з крижів,
Котрий під пахвами лоскоче,—
Чого осел не схоче,
До послуг вмить.
Один Сірко
в кутку гарчить:

— «Чому ослові честь?—
Мандат у нього єсть!»

*
* *

Буває так і з нашим братом,
Що голову замінюють мандатом.

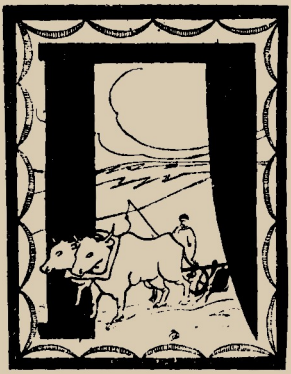

ВОЛИ

Помер старий господар
і майно,
До сина молодого
перейшло.
Побачивши волів, сусіда
гука
«Радієте, мабуть?
Тепер вже батога
Старого вам забуть
Прийдеться,
Зазнати кращого життя
Нарешті доведеться».
— «Кажіть! Хіба нам не знаття,—
Волова одповідь була:
«Що в молодого козака
Занадто замашна рука?
Нехай другий господар буде:
Волова доля
Лиха неволя,
І нас батожить не забуде».

* * *

От-то ж і знай, мій друже,
Що всяка влада пужить.

А щоб не мати зовсім влади,
Ґуртуймось у Всесвітню Раду.
Самі трудящі — геть панів! —
І не будемо за волів.

СВИНОТА

Напередодні свят
Господар порався
на дворі.
Кипить робота!
Все лагідно, порядок
і чистота
Але свинота
Кувікала щось інше
на оборі
— «Дивись, як дурень там потіє,
Мете мітлою,
Працює заступом, сокирою, пилою,
Того не розуміє,
Що краще свинориї
Не знайде ані чого в світі.
На нашу думку так:
Полити
Скрізь помиї,
Навезти гною купи і пустити
Це потовкти гаразд
І попорити нас.
От-то була б робота!»
— «Мовчи, свиното!»—
Озвавсь Сірко зпід тина:

— «Свині свинарник — рай,
Це знає і дитина.
Мовчи ж, не заважай
І знай свою хлівину!»

* * *

Трудящий люд працює,
А от буржуї
Свинячим писком
Каляють комуністів.

ПЕТРУСЕВА ХАТА

Додому з брану повернувсь
В село їдне Петрусь.
Багато де-чого
начувсь,
Набачивсь за три ще
й з гаком роки,
Поздишав трохи
Й будувати
Собі будинок кращий загадав.
— «Які погані хати
По селах всіх у вас»,—
Петрусь з сусідів глузував:
— «Тісні, брудні, горбаті...
Ось прийде час —
Собі палац,
Побачите, збудую враз».
І без обави
Свою халупу вщент ламає,
Щоб потім збудувати
Новенький дім
На місці тім.
Не важко руйнувати —
Аби почав.

Б 13384

Ураз немає хати, —
Як віл злизав.
Аж ось як гримне хмара,
Як заперіщить дощ,
Гуркоче грім, хуртеча, чвара...
Й босонож
Петрусь чухрає,
Чортякаючись, з двору аж до ґанку
Своїх сусідів ближчих і благає:
— «До перестанку
Негоди цеї, хоч на час,
Чи не дасте переднювати
Мені, сусідоньки, у вас?»
Сусід в одказ,
Всміхнувшись, промовляє:
— «Біда на розум наставляє!
Коли погана хата —
Будуй нову,
Та не ламай стару,
Аж доки працю, брате,
Ти не скінчиш свою».

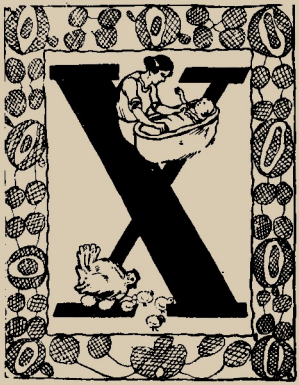

КУРІПКИ

одила квочка
Коло кілочка,
Водила діток
Коло квіток,—
І бачить квочка:
В колисці жінка колише дочку,
— «Яке безтямне, яке убоге,
Звестись не вміє воно на ноги!
Дивись — он трусять мої куріпки,
Розумні зроду, дотепні дітки».
Сміється жінка на повні груди:
— «Такі розумні й до віку будуть!
Людському роду межі немає,
Людськая думка до зорь сягає».

ЩИРИЙ ПІП

ув храм...
Попові щастя:
Аж до брами
Нема де зернятку
упасти.
Безмірно радий піп
Молебень править
І, щоб угодника про-
славить,
Як не почав ходить,
Як не почав кадить,—
У церкві мов туман стоїть.
А попик паки й паки!
Сховав у димі ввесь олтар,
Не видко вже й богів ніяких
І сам говорить, як з-за хмар.
Від ладану не пахощі — вже сморід,
І чхає й кашляє нарід,
А піп із радощів іще кадінням морить
Аби святому догодить.
І догодив:
Так щирий попик накадив,
Що вадить, рве
І на подлогу водограєм пре.

Тривали довго люди так, а далі —
ходу
І піп з угодником лишився без народу.

* * *

Трапляються і в нас побожні люди:
Є кілька критиків, відомих нам,
Святим писакам курять тиміям,
Аж читачам так само нудить.

ПОЖЕЖА

Їднім селі в небіжчика
Кіндрата
Удень зненацька за-
нялася хата.
Сиділи вдома і старі,
і діти —
Було велике свято —
Тому й гасити
Було б кому,
Але...
Та краще вже почну
Без лайки
Свою казати байку.
— «Ой, лишенько!
Пожежа!
Пробі!»
Кричить сусід Методій
І рятувати
Біжить своїх волів
В повітку стрімголів.
Московка Катерина
Чим дужч до скрині,
Щоб витягти із хати
Жіноче шмаття.

Старий Прокоп
Кожуха — хоп
Та на городи,
Щоб зберегти від шкоди.
Мала Маруся
Жене скоріше гуси.
Галина, її мати,
Всі бебехи із хати
Крізь вікна викидає.
Сусід Мусій
Що-сили поспішає,
Щоб вулик свій
З садка кудись тягнуть,
Бо бджоли пропадуть.
І всі кричать і репетують,
На ґвалт що-сили галасують:
— «Рятуйте,
Пробі,
Добрі люди!
Ой, боже ж мій!
Ой, що ж то буде?»
А що ж було?
Згоріло все село...

* * *

Тепер немає хати
Не тільки у Кіндрата, —
Ще й в Мусія, Катерини,
У Методія, Горпини,
У Прокопа і Галини,

Та й сусіди їхні бідні
Всі зазнали що то — злидні,
Сльози ллють і долю лають,
А хто винний — не вгадають.

ПРАПОР І КУЛЕМЕТ

В червоному куточку
в клубі
Старенький прапор був
І кулемета тулуб.
Написано:
— «Шануймо ці клейноди!
Із прапором оцим
Та з кулеметом-скорострілом
Червоні молодці
Одбили наступ білих
На наш завод».
— «Хай знає весь народ, —
Горлатий кулемет кричить:
«Мені належить шана.
Я ворога загнав в кущі,
А ти — ганчірка драна!»
— «Мовчи, —
Ізтиха прапорець говорить:
«Попав ти випадково
У руки робітничі
І з ними білих бив,
А міг піти за іншим кличем,

Контр-революції служив би
У таборі ворожім.
Мета ж моя —
Є проти панства боротьба
І бути іншою не може».

* * *

Такі бувають наші специ, —
Радвладі службою клянеться:
І те зробив і се зробив...
А коли б іншому служив?

ДВІ ПОТВОРИ

Не знаю вже, яким це
робом сталось,
Потвори дві понаро-
джалось
Орлячі крила,
Неначе з криці куті,
До курки доля
почепила,
А могуті,
Орлові вільному, — від курки
Куценькі
І кволенькі
Повісила обабіч, мов дві цурки.
Орла повітря вабить,
Кортить аж по-за хмари,
В кублі сидіти вадить —
Та даром:
Не бачить йому волі,
Бо крильця кволі...
Колись не витримало серце
І знявся він з свого кубельця, —
Хотів полинути на небо,
Забувсь, що міць для того треба
Не тільки в серці,

Ще й у крилах.
І сизоперцю
Сила-в-силу
На землю злинуть пощастило.
З землі же знятись він не в змозі.
Серденько ниє і болить,
В очах дрібні у нього сльози,
Але... що може він зробить?
А що ж друга потвора?
Що ж? Кублиться на дворі,
Куйовдить по-під тинню
Та дзьобає насіння.
Сама того не знає,
Навіщо крила має,
Бо тягнуться вони
За нею по землі,
Ходити заважають,
А випростать — несила,
Як би й схотіла,
Бо м'язи не втримають.
Ще й курячу великий ляк
Бере враз душу:
— «Чого летіти мушу,
Як проживу і так?»

* * *

Частенько доля так жартує:
Край світа б інший полетів
І все б життя перетворив,
Але... крилець йому бракує.

Другий же має силу, змогу,
Так серце, розум в нього вбогі,
Ще й ґанджі телепень не чує
І з першого, бува, глузує.

ПУГА

колись-то коник вороний
Обурився на пугу:
— «Я не дурний
Терпіти далі цю наругу:
Що-дня нещадно
пужить
І по крижу, і по боках,
І по спині, і по ногах, —
Це може осоружить
Хоч кому!»
І щоб покласти край тому,
Намислив знищити він пугу
За прикру надолугу.
Схопив її зубами,
Жує, кусає, мне,
Що-сили рве,
Товче, трощить ногами,
Об землю б'є,
Копитами гатить,
Аж пил курить.
Так коник розпалився,
Що аж харчить.
Нарешті, зупинився —
Коли лежить

Від пужална трісок декілька
Та ремінця самі уривки.
— «А що? Позбувся лиха?
От-то і все!»
Превесело мій коник рже,
Задрав хвоста від пихи,
Понастобурчив вуха
І слуха:
Чи не хвалитиме кобила,
Що попліч з ним ходила?
– «Овва! Позбувся! Ось дурний!»
Зненацька чує вороний
Глумливу одповідь кобили:
— «Хіба в господаря купила
Не вистачить на другу —
Ще гіршу пугу?»

* * *

Тут помилку
Зразу видко:
Бий не било,
А правило.

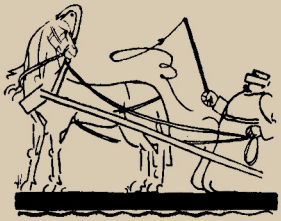

ГУСАК І ЛАСТІВКА

Біля ставочку ластівка
сиділа.
(Сюди вона набрати
мулу прилетіла).
Побачивши її, гусак
регоче,
Глузує і ґерґоче:
— «Яка шкандиба
На березі кульгає!
Вузька,
Мов риба,
А плавати не знає
Як.
Ось я — гусак —
Себе скрізь добре почуваю:
І хожу, й плаваю, й літаю,
Наче»...
— «Та все погано, мій гусаче!»
Тут ластівка хвальку перепинила
— «Про мене краще
Їдне гаразд уміти,
Та не блудити».
І по тім слові полетіла.

* * *

Подивишся — і в світі так:
Мов той гусак,
До всього хтось береться
(І не сміється!)
Та тільки й встиг,
Мов з клоччя той батіг.

РІВНІСТЬ

Було чотири сина
В старого селянина
І мав чотири морги
Плодючої ріллі.
Як став він помирати,
Зізвав усіх до хати
І землю тую рівно
На частки розділив.

— «Живіть, синочки, дружно,
Оріть ланки потужно,
Про рівність пам'ятайте —
Такий вам заповіт!»
Ця дідова наука
Пішла і до онуків,
І кожний взяв по частці,
Як заповідав дід.

Та кожному вже сину
Ділить на четвертини
Свою маленьку смужку
Для внуків довелось.
Дивились внуки криво,
Святе-бо рівність діло,

І проти неї перти
І не згадає хтось.

Пройшло ще років кілька,
І знов нові могилки:
Доводиться ділити
Правнукам дідів лан.
Шіснадцяту частинку
На кожну сиротинку
Рівненько поділили —
І кожний застогнав...

Попродали скотину —
Однаково загине,
Бо ніде корму взяти
На клаптику тому.
Міцна була родина:
І знов чотири сина
У кожного правнука
Їх спадщину імуть.

Не треба вже і плуга:
Сапою дівка-друга
Всю часточку правнука
За день переоре.
— «Чому земля не родить,—
Отут-бо жаль і шкода!
Плодилась би, як люди,
Так ні ж бо — не бере!»

Аж ось повстало диво:
Біднота вся сміливо
На панство-дідичівство
  Війною піднялась.
Трудящих перемога
Дає закони строгі:
Панам усім віднині
  Вже до земельки зась.

  «Усім по сім!» — лунає
  Від краю і до краю:
  Ділити панську землю
    Селянство почало.
  Кому городу грядку,
  Кому з паркану латку,—
  Увесь маєток панський
    Дуванять на село.

Були пани багаті
На що і чим орати,
Та люду-горопахів
  Без ліку, без числа.
Тому-сьому по скибці,
Та й нічим вже ділиться:
Знов згага на землицю
  Повстала навісна.

  А в дідовій родині
  Усе, як і донині:
  «Усім по сім» не вийшло,
    Звичайно, десятин.

Прирізали клапточок
З гороб'ячий носочок
І знов ділить почали
За звичаєм старим.

Так свято заповіту
Виконували діти
Старого дідугана
Про рівність отаку.
Коли вже там — не знаю,
Дійшли вони до краю,
І кожному дісталось
По самому гробку.

Де дворище стояло,
Життя де вирувало,
Горбкує кладовище
Занедбане, сумне.
А що було робити.
Як жити їм на світі? —
Про це спитайте, діти,
Когось, а не мене.

Одне скажу — комуна
Також про рівність дума,
Та тільки не ділити
Заповідає нам.
А вкупі працювати,
Щоб землю, нашу мати,
Примусити родити
У сто разів на сам.

І тамечки, де двоє
Злиднює десь порою,
Тоді прожити знайдуть
  Людей із сто колись.
Бо люди — не худоба:
Нащадки хліборобів,
Що все життя кротами
  Копирсали в землі —

  І як кроти посліпли,
  Од іншого одвикли
  І чорною ріллею
    Запона на очах,—
  Оті наші нащадки
  Позмінюють порядки
  І кожний собі візьме
    По силі-змозі фах.

Поділять всю роботу,
Кому яка охота
І здатність є і сила,
  Щоб те зробити мав.
І рівність буде в тому,
Щоб кожний без утоми
У спільнім колективі
  Посильно працював.

  І рівність ще у тому,
  Щоб дужому й слабому
  Давалась відповідна
    Робота на урок.

І кожному потреби
Вдоволити як треба,
А не порівну, мусить
Комуна назнарок.

От справжня рівність, діти,
І так ми будем жити,
Коли по всьому світі
Комуна перейде.
Геть дідову пораду,
Щоб «рівности» не зрадить
Бо до гробків, як бачим,
Всіх доведе людей!

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖ. БІБЛІОТЕКА ім. В. Г. Короленка

ЗМІСТ

Стор.

Стара байківниця 5
Вагадло 6
Чудова скрипка 8
Жінка й павук 11
Метелик і гусень 13
Два коні 15
Цапище* 17
Грамофон 19
Щастя 21
Образа* 23
Пиво 25
Олійниця 27
Нарада раків 29
Чабаненко 32
Лихтарі 34
Отара 35
Теля 37
Шкапина й овес 40
Мандат* 42
Воли 44
Свинота 46
Петрусева хата 48
Куріпки 50
Щирий піп* 51
Пожежа 53
Прапор і кулемет 56
Дві потвори 58
Пуга 61
Гусак і ластівка 63
Рівність 65

* Байки запозичені в білоруського байкаря Крапіви, *С. П.*

ʒ.

Ціна 35 коп.
р.